

LA DIMENSIÓ TERRITORIAL DE COÒPOLIS

Un recorregut pel procés de territorialització de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona

coòpolis

LA DIMENSIÓ TERRITORIAL DE COÒPOLIS
Un recorregut pel procés de territorialització de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona.

Realitzat per:

Observatori de Coòpolis

Formen part de l'Observatori de Coòpolis:

IDRA, Institut de Recerca Urbana de Barcelona
La Ciutat Invisible
XES Barcelona

Autoria:

Victòria Martínez, *XES Barcelona*

Edició:

Marc Dalmau, *La Ciutat Invisible*
Berta Riera, *IDRA Institut de Recerca Urbana de Barcelona*

Disseny:

La Pera Comunicació

Barcelona, octubre 2026

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons. Podeu copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra, així com fer-ne obres derivades, sempre que en reconegueu l'autoria, no en feu un ús comercial i distribuïu les obres derivades amb la mateixa llicència que l'obra original. Podeu consultar el text complet de la llicència a: http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca

Promou i finança:

economia social

Generalitat de Catalunya

Contingut

1. 2016-17. L'origen de Coòpolis i la seva voluntat territorial 5
- La voluntat territorial de Coòpolis. 7

2. 2016-19. Una primera estratègia de nodes i taules territorials 9
- El model de nodes territorials 9
- Les taules territorials i les taules estratègiques 12

3. 2010-21: de la lògica de barri a la territorialització de l'estratègia sectorial. 13
- El canvi de model 13
- L'articulació del nou model 15
- La XAC: territorialitzar l'ESS més enllà de Barcelona 16

4. 2021-23: consolidació per Cercles sectorials i la seva territorialització 17
- Patrons de territorialització observats per cercle en aquest període 17
- Una territorialització encara desigual 19
- Síntesi del recorregut 2016-23 20

5. 2024: el trasllat al Bloc4BCN 21
- Dos projectes diferents sota un mateix sostre 21
- Alguns apunts sobre l'abast territorial de Coòpolis al 2024 22

6. 2025: de créixer a consolidar 24
- Omplir el Bloc4 i territorialitzar-se 24
- El Pla Estratègic de Coòpolis 2024-27 25
- La territorialització efectiva al 2025: energia, habitatge i extensió de barri 26
- Altres indicis de territorialització i participació 27

7. Síntesi dels canvis en els últims anys 2023-25. 28
- Altres vies possibles per aprofundir la territorialització 28

8. Nota metodològica sobre les fonts 29
- Fonts per al període 2016-2023 29
- Fonts per al període 2024-2025 29

Aquest informe reconstrueix, any a any i amb evidència documental[1], com s'ha territorialitzat l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona -Coòpolis d'ara en endavant- entre el 2016 i el 2025. Per què Coòpolis va néixer amb voluntat territorial, quines estratègies ha seguit per desplegar-se pels barris i districtes de la ciutat, com aquestes estratègies han anat canviant al llarg del temps, i de quina manera el trasllat al Bloc4BCN, al 2024, i l'aprovació del Pla Estratègic 2024-2027, al 2025, n'han reconfigurat l'escala.

El relat s'organitza en set apartats. El primer explica els orígens de Coòpolis, arrelats en el procés comunitari de Can Batlló i en la voluntat, present des del primer moment, de no limitar-se a un sol barri sinó de cobrir tota la ciutat. El segon descriu el primer model de territorialització entre el 2016 i el 2019, basat en nodes de barri i en taules territorials i estratègiques periòdiques. El tercer explica el gir que es produeix entre el 2019 i el 2021, quan aquest model de presència per barris dona pas a una territorialització organitzada per sectors econòmics estratègics, culminant en el model de Cercles temàtics vigent des del 2021. El quart apartat valora amb, dades concretes, el grau real de territorialització assolit fins al 2023 i que servirà de punt de partida per als apartats següents. El cinquè apartat explica l'impacte del trasllat de Coòpolis al Bloc4BCN al 2024, i el que se'n sap, i el que encara no se'n sap, sobre l'abast territorial de l'activitat pròpia de Coòpolis aquell any. El sisè apartat cobreix el 2025, l'any en què Coòpolis consolida un canvi de paradigma, de créixer en nombre de cooperatives a garantir-ne la sostenibilitat, i aprova el Pla Estratègic 2024-2027. El setè i darrer apartat sintetitza els canvis estructurals que distingeixen el període 2023-2025 del relat 2016-2023 que l'ha precedit. Un apartat final de nota metodològica detalla, per als dos períodes, les fonts utilitzades i les seves limitacions.

DE CRÉIXER EN NOMBRE DE COOPERATIVES A GARANTIR-NE LA SOSTENIBILITAT: L'EVOLUCIÓ DEL MODEL TERRITORIAL DE COÒPOLIS.

1 Memòries d'activitats de Coòpolis, informes de l'Associació Bloc 4, el Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 i una retrospectiva històrica interna del projecte).

2016-17. L'origen de Coòpolis i la seva voluntat territorial

Coòpolis va néixer com la continuació d'un procés arrelat en un territori concret. El propi projecte té el seu origen el 2011, en el marc de l'apropiació veïnal de Can Batlló, un procés comunitari del barri de la Bordeta que reivindicava per a la ciutadania l'ús d'un antic recinte industrial. Entre 2012 i 2014, Coòpolis es va projectar com un viver i un node multiplicador per a l'impuls de projectes cooperatius dins l'ecosistema local de Can Batlló, en confluència amb el Projecte Barri Cooperatiu de Sants. Aquesta genealogia explica per què, des del primer moment, Coòpolis es defineix a si mateix no com un simple centre de serveis a cooperatives, sinó com un equipament de barri i de ciutat amb una clara vocació i dimensió territorial i comunitària.

anterior a 2016

La pàgina "Història" de Coòpolis (bcn.coop) permet resseguir aquests antecedents i orígens amb un detall que les memòries d'activitats revisades no ofereixen, ja que aquestes cobreixen únicament el període 2016-2023. L'11 de juny de 2011 la lluita del veïnat va recuperar el recinte industrial de Can Batlló, aconseguint la cessió per part de l'Ajuntament i les tasques de rehabilitació es van iniciar al Bloc 11. El gener de 2013, després d'un any de treball comunitari i un procés participatiu amb la implicació de més de dues-centes persones, la Plataforma Can Batlló és pel Barri va desenvolupar una proposta d'usos per al recinte, agrupada en sis grans blocs: xarxes veïnals i de suport mutu, cultura i formació, espais públics i comunitaris, educació, habitatge i activitat econòmica cooperativa. La proposta concretà l'ús autogestionari de les naus, que més endavant es formalitzaria en la cessió de l'espai amb la creació de l'Associació Espai Comunitari i Veïnal Autogestionat de Can Batlló.

D'una de les propostes de dinamització d'activitat econòmica al recinte en va sorgir l'embrió del que seria Coòpolis, aleshores anomenat Espai d'Iniciatives de l'Economia Social (EIES). Aquest origen s'insereix, al seu torn, en un procés més ampli i anterior: el Projecte Barri Cooperatiu (PBC), impulsat des del 2009 per La Ciutat Invisible i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya al barri de Sants, que és el fil conductor territorial que enllaça sants.coop, l'Estudi de l'ESS de Barcelona (2016) i la mateixa gènesi de Coòpolis. La proposta es va traslladar al Districte de Sants-Montjuïc que en va derivar la valoració del projecte a Barcelona Activa. A la tardor de 2013 es va contractar l'equip promotor —format per La Ciutat Invisible i LaCol— perquè, al llarg de set mesos, en redactés l'estudi de viabilitat i el projecte de rehabilitació del Bloc 4 de Can Batlló, lliurat el juliol de 2014.

Durant el 2015 van convergir tres processos favorables al projecte: la XES va llançar les seves 14 Mesures per a la Democràcia Econòmica Local; es va constituir l'Impuls Cooperatiu de Sants, que donaria suport explícit a Coòpolis; i el projecte es presentà públicament a l'auditori de Can Batlló el 30 d'abril de 2015. En paral·lel, el nou Ajuntament de Barcelona (Barcelona en Comú) va crear el Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i hi va vincular Coòpolis com un dels projectes emblemàtics d'un Pla d'Impuls de l'ESS amb un pressupost de 5 milions d'euros.

Finalment, el 2016 la Generalitat de Catalunya va llançar la convocatòria per crear 15 Ateneus Cooperatius arreu del país, que Coòpolis va obtenir per a Barcelona.[1]

Entre 2016 i 2017, Coòpolis va gaudir del reconeixement institucional com a servei d'interès públic i va passar a ser l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona, en el marc de la primera convocatòria d'Ateneus Cooperatius impulsada per la Generalitat de Catalunya i coordinada a la ciutat amb el Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum de l'Ajuntament.

Entre l'obtenció de la convocatòria (2016) i l'inici real de l'activitat com a Ateneu transcorregueren uns sis mesos, Coòpolis no començà pròpiament l'activitat fins al febrer de 2017. Aquest encaix institucional és rellevant per entendre la voluntat territorial: Coòpolis nasqué amb la missió explícita de democratitzar l'economia a tots els barris de la ciutat, i no únicament d'atendre les cooperatives que s'hi adrecessin espontàniament.

Al llarg de la primera convocatòria d'Ateneus Cooperatius (2016-2017), La Ciutat Invisible, entitat impulsora i beneficiària principal del programa de forma conjunta amb L'Impuls Cooperatiu de Sants i LaCol, van acompanyar la constitució de 21 cooperatives i la inserció de 75 persones a l'ESS; en la segona convocatòria (2017-2018), 21 constitucions més i 61 insercions.[2]

De l'anàlisi de la pròpia activitat del 2016-2017, es va desprendre la necessitat d'intensificar la presència a altres barris de la ciutat més enllà de Sants, fet que va portar a sol·licitar, en la segona anualitat 2017-18, un Cercle de Territori, amb la participació dels barris de la Barceloneta i el Poblenou (Eix Pere IV), i en alguns sectors estratègics, fruit del qual es va generar el Cercle de Consum Sostenible. Del grup inicial de tres projectes, es va passar a sis entitats a l'ateneu central, amb la incorporació del Col·lectiu Ronda, el grup ECOS i l'Esguard, de l'àmbit educatiu. D'aquella lògica es constituïren dos cercles, un amb lògica de territori (Barceloneta i Eix Pere IV) i un amb lògica sectorial, de Consum Sostenible amb Quèviure, FETS, Opcions de Consum Responsable i Sostre Cívic. A més a més, es van establir convenis de col·laboració amb les cooperatives QueSoni i Koitton Club per la línia estratègica de treball relacionada amb Cultura Cooperativa, una línia estratègica amb l'eix de cures i amb MigrESS i la cooperativa IACTA Sociojurídica per l'àmbit de les persones migrants.

En conjunt, entre el 2016-2017 i el 2020-2021, Coòpolis va acumular 69 constitucions de cooperatives i 303 insercions laborals, una xifra que permet valorar l'escala real del projecte en el seu primer cicle de vida.[3]

Aquesta primera etapa es desplegà a la Fase 0 del Bloc 8 de Can Batlló, fruit de l'acord assolit amb l'Ajuntament de Barcelona per allotjar-hi Coòpolis mentre es preparava la rehabilitació del Bloc 4. Les xifres consolidades de la primera memòria d'activitats (2016-2017) permeten dimensionar aquest primer any: Coòpolis va atendre 1.035 persones (repartiment del 50%/50% per sexe), acompanyà 77 iniciatives i ajudà a la constitució de 21 cooperatives, mentre desplegà relacions actives amb 21 barris dels 10 districtes de la ciutat, més l'Hospitalet de Llobregat i l'eix Besòs. La primera Taula Estratègica de Coòpolis, el 5 d'octubre de 2017, reuní una trentena de persones de barris, sector ESS i administració, i esdevingué l'espai reconegut per construir col·lectivament la governança, l'oferta de serveis i la sostenibilitat econòmica del projecte.[4]

1 Font: Coòpolis, pàgina "Història" (https://www.bcn.coop/historia/, consultada el 19/08/2026). El 2016, inicialment van ser 13, després 14 i finalment van acabar essent 15 ateneus cooperatius.

2 Coòpolis, Memòria de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2020-2021 (febrer 2022), apartat "Qui som", 0.1 Entitats — fitxa de La Ciutat Invisible: s'hi detallen 21 constitucions de cooperatives i 75 insercions laborals a l'ESS en la convocatòria 2016-2017; 21 constitucions i 61 insercions en la convocatòria 2017-2018.

3 Coòpolis, Memòria d'activitats 2022-2023, apartat "Qui som", fitxa de La Ciutat Invisible: "Ha estat l'entitat impulsora de Coòpolis actuant com a beneficiària del programa d'AC des del 2016-2017 fins al 2020-2021, amb un assoliment global de 69 constitucions de cooperatives i 303 insercions."

4 Coòpolis, Memòria d'activitats, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2016-2017, apartat "10. Conclusions i línies de continuïtat", p. 94-101: hi consten les 1.035 persones ateses (gener-octubre 2017), les 77 iniciatives acompanyades, les 21 cooperatives constituïdes a 31/10/2017, i la primera Taula Estratègica de Coòpolis (5 d'octubre de 2017).

Un dels resultats remarcables d'aquesta primera etapa fou també la diversificació de l'activitat als diferents barris de Barcelona. Des dels seus inicis, Coòpolis no s'havia concebut com un equipament autocentrat a Sants, sinó com un dispositiu que havia d'estar present al conjunt dels barris de la ciutat. En aquests primers mesos d'activitat, les relacions amb els barris i xarxes locals que havien mostrat interès pel projecte es van regir per dos eixos: detectar-hi necessitats formatives i preparar-hi conjuntament accions, d'una banda, i explorar la possibilitat d'esdevenir un node de Coòpolis al seu barri, de l'altra. Durant el 2017 es van mantenir contactes amb 21 barris de la ciutat de Barcelona.[5]

Més enllà dels resultats de les activitats, una altra de les línies de treball intensificades en aquests mesos va ser la de posicionar Coòpolis com un agent dins la ciutat. A mesura que es consolidava la possibilitat d'establir un pla de treball plurianual del projecte -amb horitzó el 2019, any en què s'havia d'inaugurar el Bloc 4 de Can Batlló-, es va treballar en la creació de relacions amb altres actors de la ciutat: en alguns casos, relacions basades en l'operativa o en l'activitat; en d'altres, aliances estratègiques per línies de treball, convenis de col·laboració o circuits participats; i, finalment, amb aquells altres actors -institucionals, de sector o de territori- amb la finalitat d'establir una Taula Estratègica 2017-2019 per abordar conjuntament els reptes d'aquell període.

La voluntat territorial de Coòpolis.

Diverses motivacions complementàries entre elles, expliquen per què Coòpolis apostà des de l'inici per una estratègia territorial:

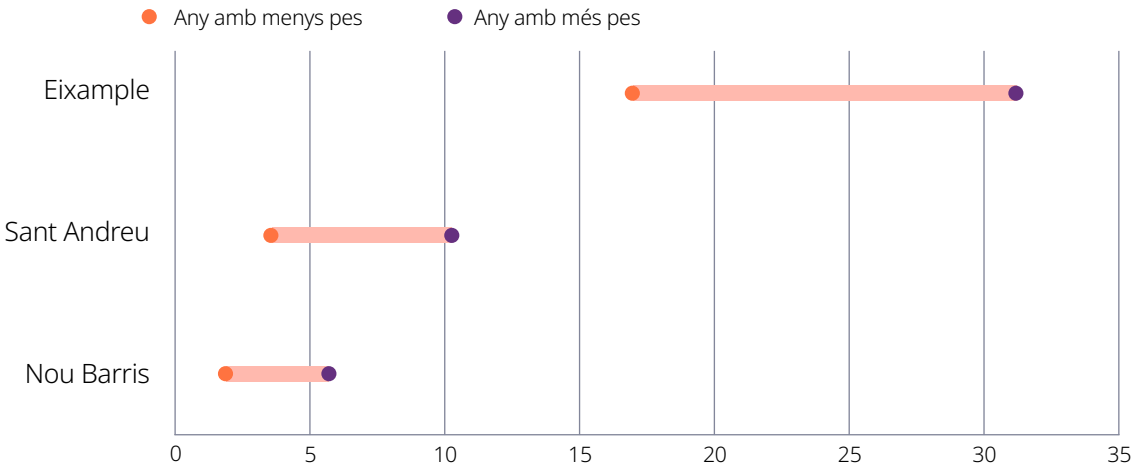
- **Voluntat de proximitat i arrelament**: l'equipament físic de Coòpolis, situat a Can Batlló (Sants), no es volia convertir en un far aïllat de l'activitat cooperativa, sinó en un instrument per a la consolidació de processos socioeconòmics i sociocomunitaris transformadors arreu de la ciutat, anant a buscar la realitat de cada barri en lloc d'esperar que els barris vinguessin a l'equipament. Aquesta vocació ja era present al Projecte Barri Cooperatiu (2009-2010), precedent directe de Coòpolis al barri de Sants.
- **Intenció de cobrir tota la ciutat**, no només l'entorn immediat: Sants i Can Batlló oferien un context favorable (moviment veïnal fort, Impuls Cooperatiu de Sants ja actiu), però l'aspiració de Coòpolis era vers una transformació de l'economia de la ciutat en conjunt, la qual cosa exigia una presència diferenciada a cada districte.
- **Detectar necessitats reals abans de dissenyar serveis**: el contacte directe amb els barris permetia identificar quines problemàtiques socioeconòmiques existien sobre el terreny i quines oportunitats de cooperativització s'hi podien donar, evitant que l'oferta de serveis de Coòpolis es definís únicament des dels despatxos.
- **Evitar la duplicitat i sumar amb el que ja existia**: a molts barris ja hi havia xarxes locals d'economia solidària (vinculades sovint a la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, XES) o processos comunitaris previs. Coòpolis es plantejà com a missió reforçar-los i articular-s'hi, no créixer-hi al marge ni competir-hi.
- **Construir legitimitat i governança compartida**: les primeres Taules Estratègiques s'incardinaren a que el disseny mateix de Coòpolis es fes de manera participada amb els agents del territori, no només amb les entitats promotores.

5 Associació Coòpolis. Obrim Coòpolis. Proposta de conveni d'activitats entre l'Ajuntament de Barcelona i Coòpolis. Període 2017-2018. Barcelona: Associació Coòpolis, octubre de 2017.

Una font externa a les pròpies memòries de Coòpolis permet contrastar aquesta voluntat declarada de cobrir tota la ciutat: el Registre general de cooperatives de la Generalitat de Catalunya, filtrat a cooperatives amb domicili a Barcelona ciutat, mostra que entre el 2016 i el 2019 l'Eixample va ser sistemàticament el districte amb més cooperatives noves de tota la ciutat (entre el 17% i el 31% del total anual), mentre que Sant Andreu i Nou Barris -dos dels territoris on Coòpolis apostà explícitament per un node en aquest mateix període- hi apareixen entre els districtes amb menys activitat cooperativa espontània (Sant Andreu, entre el 3,8% i el 10,3%; Nou Barris, entre l'1,9% i el 5,8%). La dada és coherent amb la lectura anterior: l'estratègia territorial de Coòpolis en aquests primers anys no sembla seguir el mapa on el cooperativisme ja creixia per si sol, sinó que hi apostà, precisament, allà on la iniciativa espontània era més feble.6

Pes de cada districte en les noves cooperatives de Barcelona (2016-2019)

Pes de cada districte en les noves cooperatives de Barcelona, 2016-2019 (rang mínim-màxim segons l'any).
Font: Registre general de cooperatives, Generalitat de Catalunya.

Aquest origen explica un tret que es mantindrà constant fins al 2023: la territorialització de Coòpolis no respon només a una voluntat tècnica pel que fa al desplegament d'activitats, sinó una resposta a una pregunta de fons sobre quin model de ciutat es vol construir -una Barcelona cooperativa i solidària- i sobre qui ha de tenir-hi veu en la seva definició.

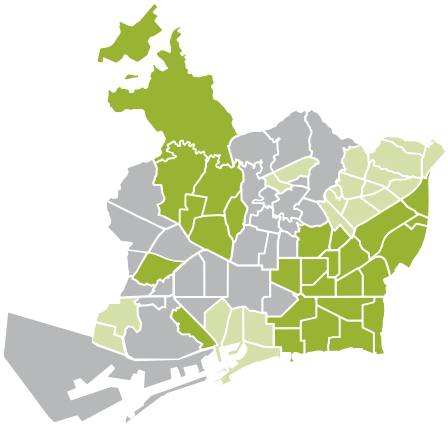
6 Registre general de cooperatives de Catalunya (Generalitat de Catalunya), cooperatives amb domicili a Barcelona ciutat, desagregades per districte i any d'inscripció (2016-2019).

2016-19. Una primera estratègia de nodes i taules territorials

Durant les tres primeres convocatòries anuals (2016-17, 2017-18 i 2018-19) d'Ateneus Cooperatius, Coòpolis desplegà un model de territorialització basat fonamentalment en la figura del node territorial, complementat per espais de trobada periòdics: les taules territorials i les taules estratègiques.

El model de nodes territorials

Ja des de la primera convocatòria es planteja com a repte explícit consolidar el desplegament i l'articulació territorial mitjançant la creació de nodes territorials: punts de referència de Coòpolis al territori i, alhora, espais de referència del territori per a Coòpolis. La idea era que cada node, ancorat normalment en una xarxa local o entitat referent del barri, pogués:

- Fer sensibilització i promoció de l'economia solidària i cooperativa al seu entorn.
- Garantir l'obertura d'un espai d'atenció al públic.
- Atendre de manera inicial les persones que volien engegar un projecte col·lectiu.
- Disposar de la informació de Coòpolis per informar-ne o derivar-hi persones interessades.
- Fer mapeigs d'iniciatives, agents, espais clau, necessitats i oportunitats de l'entorn.
- Treballar per l'articulació territorial de les diverses iniciatives i projectes existents al barri.[7]

Aquest model es va consolidar especialment cap al tercer any, quan Coòpolis ja tenia traçats 7 plans de treball amb xarxes locals o entitats d'ESS als districtes de Sant Andreu, Sarrià-Sant Gervasi, Poble-sec, Guinardó, la Sagrada Família, Sants i Sant Martí.[8] Paral·lelament, es mantingueren relacions no formalitzades en plans de treball amb altres zones (Nou Barris, la Vall d'Hebron, la Marina, la Teixonera, Ciutat Vella, Besòs-Maresme), de manera que la cobertura territorial fou desigual: més intensa i estructurada en alguns barris, més puntual i exploratòria en d'altres en funció de la maduresa de les xarxes de cada territori.[9]

---

7 Coòpolis, Memòria d'activitats, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2016-2017, p. 100-101.

8 A Barceloneta, prevista inicialment mitjançant un Cercle de Territori conjunt amb l'Eix Pere IV a la primera i segona convocatòria, no arribà a consolidar-se com a pla de treball formal un cop aquest cercle es descartà el 2018

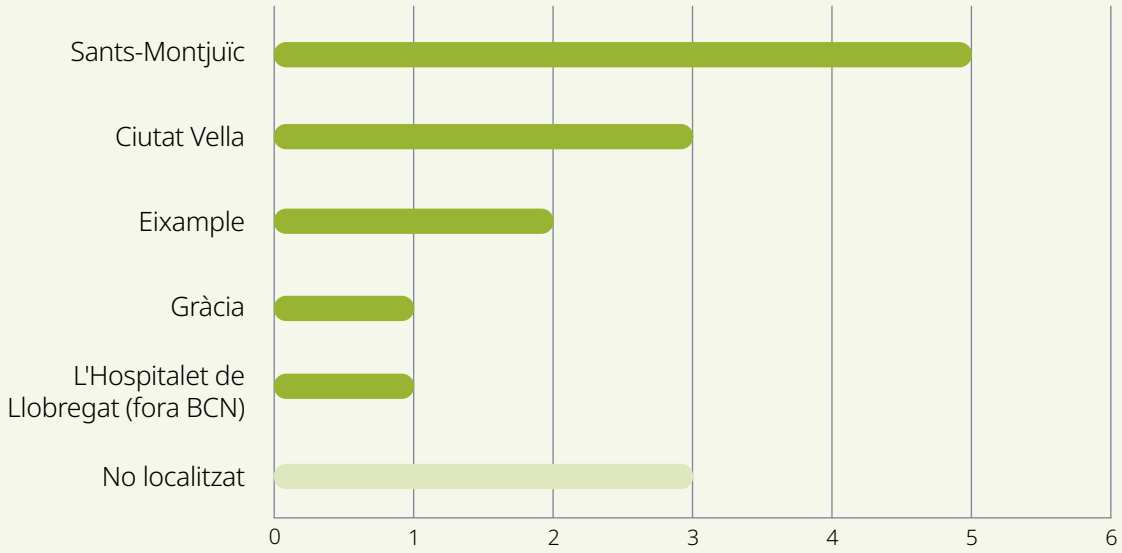
Coòpolis, Memòria de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, apartat "A.1.2. L'estratègia territorial": la memòria descriu com s'han traçat 7 plans de treball amb xarxes locals o entitats d'ESS als districtes de Sant Andreu, Sarrià-Sant Gervasi, Poble-sec, Guinardó, la Sagrada Família, Sants i a l'eix Pere IV (Sant Martí).

9 Íd. (Coòpolis, Memòria de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, apartat "A.1.2. L'estratègia territorial"): la mateixa memòria matisa que, a banda dels 7 plans de treball formals, es mantenen relacions puntuals no formalitzades a Nou Barris, la Vall d'Hebron, la Marina, la Teixonera, Ciutat Vella i Besòs-Maresme.

Un **bon indicatiu de referència del creixement d'aquest model** es pot resseguir any a any a través dels **Premis Micaela Chalmeta**, que Coòpolis assumí el 2017 com a continuació de la Beca homònima de l'Impuls Cooperatiu de Sants[10]: sis cooperatives guanyadores el 2017 (Cap a Mar –Barceloneta, Cúrcuma –Poble-sec–, Trama –Can Batlló–, La Fusteria de Can Batlló –La Bordeta-Sants–, Col·lectiva't –Esquerra de l'Eixample– i La Paleta –L'Hospitalet de Llobregat–), quatre el 2018 (La Panzanella –Esquerra de l'Eixample–, Voltes –Vallcarca, Gràcia–, T.I.C.T.A.C. –Sants/Hostafrancs, Sants-Montjuïc– i Descontrol Editorial –Can Batlló, La Bordeta/Sants–) quatre el 2019 (Rizoma, Top Manta –el Raval, Ciutat Vella–, Usar y Reusar i l'Escletxa, amb menció especial a Saberes y Sabores –Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera)[11] —aquesta darrera edició ja incorporà un criteri explícit de promoció de la diversitat d'origen i cultural.

En paral·lel, els nodes consolidaren xifres pròpies: la XES de Sant Andreu triplicà el nombre d'entitats adherides en dos anys gràcies al suport de Coòpolis; Cooperasec (Poble-sec) feu una diagnosi participativa amb 27 entitats i 86 projectes entrevistats; i a Horta-Guinardó la diagnosi pròpia de 2018 xifrà en només un 0,8% el pes de l'ESS sobre el total d'empreses del districte, evidència de la magnitud del repte de territorialització fora de Sants. En conjunt, aquests casos il·lustren el procediment habitual dels

Premis Micaela Chalmeta (2017-2019): ubicació dels guanyadors

10 Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (2023), retrospectiva històrica interna, p. 54-61, apartat "Anualitat 2016-2017": "Primers Premis Micaela Chalmeta (recollint el testimoni de la Beca homònima de l'Impuls Cooperatiu, 2016): 24 candidatures, 6 beneficiàries, 2.250 € + acompanyament."

11 Ubicació territorial dels guanyadors dels Premis Micaela Chalmeta (vegeu també la nota anterior sobre la font general): de les 15 cooperatives guanyadores i mencions especials del període 2017-2019, les memòries de Coòpolis només permeten localitzar-ne 5 per barri o districte: Cap a Mar (Barceloneta, Ciutat Vella), Cúrcuma (Poble-sec, Sants-Montjuïc) i Trama i La Fusteria de Can Batlló (Can Batlló, Sants-Montjuïc) —totes a la Memòria d'activitats 2016-2017, apartat "Detall per districtes"—, i Voltes (Vallcarca, Gràcia; Memòria Coòpolis 2017-2018, apartat "A1.a"). Per a les altres 10, s'ha completat la informació amb recerca web (consultada el 26/08/2026), amb graus de confiança desiguals perquè sovint les fonts no daten l'adreça exactament a l'any del premi: Col·lectiva't (Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample; c. Rocafort 242, segons el registre mercantil Empresite/elEconomista, amb data de constitució de gener de 2018, just després del premi); La Paleta (no és a Barcelona ciutat: c. Gonçal Pons 10, L'Hospitalet de Llobregat, segons Pam a Pam i Empresite); La Panzanella (Nova Esquerra de l'Eixample, Eixample; cooperativa creada per l'AFA de l'Institut Viladomat per gestionar-ne el menjador escolar, c. Consell de Cent 148-154, segons bcn.coop); T.I.C.T.A.C. (límit entre Sants i Hostafrancs, Sants-Montjuïc; c. Premià 15, segons el directori de Cooperatives de Treball de Catalunya, adreça no confirmada específicament per al 2018); Descontrol Editorial (la Bordeta/Can Batlló, Sants-Montjuïc; c. Constitució 19, Bloc 11, segons la web pròpia i Pam a Pam, amb barri i districte inferits de l'adreça i el codi postal); Top Manta (el Raval, Ciutat Vella; c. d'en Roig 13 des d'octubre de 2017, segons Time Out Barcelona, Viquipèdia i Pam a Pam —el Sindicat Popular de Venedors Ambulants que hi ha al darrere es va fundar el 2015 a Can Batlló, Sants-Montjuïc, però el taller/botiga és al Raval—); i Saberes y Sabores/Sindihogar (Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera, Ciutat Vella; c. de Sant Pere Més Baix 4, segons el directori Pam a Pam, tot i que cap font lliga expressament aquesta adreça al premi de 2019). Per a Rizoma, Usar y Reusar i l'Escletxa no s'ha trobat cap ubicació fiable: cap font consultada (Pam a Pam, Registre de cooperatives, webs pròpies, premsa) en dona barri o districte; en el cas d'Usar y Reusar, la seva web el 2019 (segons la Wayback Machine) mostrava una botiga només en línia sense adreça física, de manera que les botigues actuals (2026) a Sants i a l'Eixample no es poden donar per bones per al 2019. Amb aquesta informació ampliada (12 de 15 amb alguna ubicació, encara amb graus de confiança desiguals) es manté la concentració a Sants-Montjuïc i Ciutat Vella entre els guanyadors localitzables, coherent amb l'origen del projecte a Can Batlló, però la mostra continua sent parcial i cal llegir-la amb cautela, ja que bona part de les dades noves provenen de registres mercantils o adreces actuals de les cooperatives, i no de fonts datades a l'any concret del premi.

nodes en aquesta etapa: detecció de necessitats territorials i sectorials, disseny d'un pla de treball, desplegament d'accions i valoració de resultats i, quan la maduresa del node ho permet, constitució en cercle o xarxa pròpia.[12]

Un cas singular d'aquest període fou l'eix Besòs, on Coòpolis, conjuntament amb l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord, hi treballà des de 2017 per impulsar el que s'anomenaria Pol Territorial de Cooperació Econòmica del Besòs (PTCE Besòs), també referit en algunes memòries com a "Pol Cooperatiu del Besòs": una estructura pensada com a eina d'articulació geogràfica per a les entitats de l'ESS del territori que, formalment, no tenien relacions prèvies establertes al Besòs.[13] Segons la pròpia memòria de Coòpolis, en aquest pol hi predominaven les entitats vinculades al sector productiu, l'alimentari i la mobilitat sostenible.

Aquest cas mostra ja un patró que es repetirà més endavant: la combinació entre lògica territorial (el barri o eix geogràfic) i lògica sectorial (els sectors econòmics que s'hi volen desenvolupar de manera coordinada).

Premis Micaela Chalmeta 2020.

La Xispa Colectiva
Abarka
La Tregua

12 Guanyadores dels Premis Micaela Chalmeta: Coòpolis, Memòria d'activitats 2016-2017, apartat "B1.a", p. 48-51 (edició 2017); Memòria Coòpolis 2017-2018, apartat "B1a", p. 68-73 (edició 2018); Memòria Coòpolis 2018-2019, apartat "Eix B", p. 90-92 (edició 2019). Dades dels nodes: Memòria Coòpolis 2017-2018, apartat "A1.a", p. 16-67 (XES Sant Andreu, Cooperasec); Memòria Coòpolis 2018-2019, apartat "A1.a", p. 20-89 (diagnosi 0,8% ESS a Horta-Guinardó).

13 *Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2016-2017*, p. 20: descriu la jornada "Besós Territori Cooperatiu" (juny de 2017), organitzada conjuntament amb l'Ateneu del Barcelonès Nord, on es plantegen dues taules de debat (serveis de proximitat i circuit alimentari) i es proposa per primer cop "començar a treballar per a la creació d'un pol territorial de cooperació econòmica al Besós". Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, p. 24: confirma la consolidació d'aquest Pol Territorial de Cooperació Econòmica i n'especifica els sectors predominants (productiu, alimentari, mobilitat sostenible).

Les taules territorials i les taules estratègiques

Per donar continuïtat i visibilitat al treball dels nodes, Coòpolis instituí dos espais de trobada periòdics: les taules territorials i les taules estratègiques.

Les taules territorials reunien els nodes territorials i altres agents puntuals amb qui s'havia tingut relació a nivell de barri, amb l'objectiu de compartir els plans de treball de cada node, socialitzar els processos que s'estaven acompanyant des de cada territori, detectar sinergies entre barris i preparar els debats que després es traslladaven a les taules estratègiques.[14]

Durant el curs 2018-2019 se'n portaren a terme dues:

Taules territorials

- La primera, el 27 de març a la Lleialtat Santsenca, se centra en l'intercanvi de plans de treball entre nodes: cada node territorial hi explicà les accions que estava desenvolupant, tant a nivell sectorial i estratègic com de sensibilització i promoció de l'economia solidària, i d'aquesta posada en comú se'n derivà una primera anàlisi dels sectors estratègics en què cada barri estava centrant els seus esforços.[15]
- La segona, el 27 de juny a l'Escola Lliure el Sol, girà entorn la identificació de processos potencials a acompanyar des de cada barri: cada node socialitzà les iniciatives d'economia transformadora que ja acompanyava o que podria arribar a acompanyar, i d'aquest intercanvi en va derivar un llistat conjunt de processos identificats a tota la ciutat.

Les taules estratègiques obriren el cercle a actors de ciutat i de país. Hi participaren el Comissionat d'Economia Social i Solidària, Barcelona Activa, la Direcció General d'Economia Social de la Generalitat, la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC), la XES i els seus grups locals, Coop57, i xarxes territorials com l'Impuls Cooperatiu de Sants, Cooperasec o Coopoblet.[16]

Entre 2016 i 2019 se'n convocaren cinc, amb una intensitat creixent —una el primer any, dues el segon i dues el tercer—, la qual cosa il·lustra com l'estratègia territorial anà guanyant pes institucional curs rere curs. [17]

Durant l'anualitat 2018-19 se'n van fer dues:

Taules estratègiques

- el 3 d'abril, a l'Escola Lliure el Sol, es va presentar i debatre per primera vegada una proposta de pla estratègic territorial de Coòpolis amb diferents agents de la ciutat, centrada en la relació entre Coòpolis, els barris i les xarxes locals.
- el 4 de juliol, també a l'Escola Lliure el Sol, es dedicà a reflexionar sobre com transformar l'economia de la ciutat des dels sectors productius, la transició ecosocial i feminista.[18]

Podem prendre aquesta **trobada del 3 d'abril de 2019 com a punt d'inflexió simbòlic**, tal com recullen les pròpies memòries d'activitats. La trobada va marcar l'**inici d'un gir conceptua**l: de la pura presència territorial (estar als barris) cap a la voluntat de vincular, de manera més sistemàtica, els sectors econòmics estratègics amb el territori on es desenvolupen.

---

14 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, p. 24: "Les taules territorials són els espais de trobada amb els nodes territorials i d'altres agents puntuals amb qui s'ha tingut relació a nivell territorial per al desenvolupament d'alguna actuació. En aquests espais es pretén consolidar la relació amb les xarxes locals per a establir actuacions conjuntes, detectar necessitats i compartir eines i recursos, així com per donar a conèixer les realitats de tota la ciutat."

15 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, p. 24-25, apartat "IV Taula Territorial (27 de març a la Lleialtat Santsenca)": descriu com cada node territorial va explicar el seu pla de treball i com d'aquesta socialització se'n va derivar una anàlisi dels sectors estratègics per barri.

16 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, apartat "Taules estratègiques" i seccions relacionades amb la relació institucional de Coòpolis (Comissionat d'ESS, Barcelona Activa, FCTC, XES).

17 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019, apartats corresponents a "Taules estratègiques" de cada convocatòria.

18 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, p. 26, apartats "Pla estratègic territorial de Coòpolis, Taula estratègica (3 d'abril a l'Escola Lliure el Sol)" i "Com transformem l'economia de la ciutat: sectors productius i transició ecosocial i feminista de l'economia, Taula estratègica (4 de juliol a l'Escola Lliure el Sol)".

2010-21: de la lògica de barri a la territorialització de l'estratègia sectorial.

Entre el 2019 i el 2021 es va produir un canvi de model molt rellevant. Mentre que el primer model es construïa des del territori cap amunt (cada barri com a punt de partida, amb l'objectiu de generar pols territorials cooperatius), el nou model es va plantejar de manera inversa: es defineixen uns sectors econòmics estratègics per a la ciutat i, a partir d'aquí, es busca territorialitzar-ne les accions.

El canvi de model

I. Constatació de límits del model de nodes: tot i l'acompanyament de Coòpolis en la constitució de cooperatives, molt poques d'aquestes establien posteriorment relacions intercooperatives amb altres entitats de proximitat o de sector. La feina territorial generava cooperatives, però no necessàriament ecosistemes econòmics sectorials sòlids ni desenvolupament local organitzat.

La retrospectiva històrica interna Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (2023) detalla aquest procés amb més matís: es va fer una valoració molt positiva del Cercle de Migracions i de la seva incidència, així com de les accions vinculades a les diferents línies estratègiques de caràcter sectorial (cultura, mobilitat, entre d'altres), però no va passar el mateix amb el cercle que mirava al territori. Amb el pas dels mesos es va constatar que les xarxes locals de caràcter cooperatiu i comunitari, i els espais de tall netament veïnal, trobaven moltes dificultats quan havien d'assumir accions molt associades a la promoció econòmica o a la generació d'ocupació: les lògiques i els temps d'execució de les activitats i indicadors previstos a la convocatòria de subvencions, lligats a la creació d'activitat econòmica, col·lidien sovint amb els temps i les necessitats dels processos comunitaris.

Això va generar tensions -de les entitats dels diferents barris amb les seves xarxes, i d'aquestes amb l'operativa de l'ateneu-, i la valoració negativa conjunta va fer que a la següent anualitat ja no es mantingués el Cercle de Territori, i es passés a tenir plans de treball concrets amb els barris que preveien poder dur a terme accions o serveis demandats per les seves xarxes.

B. La voluntat de passar de la mera promoció a la transformació estructural: si els primers anys l'objectiu era donar resposta a totes les demandes de constitució de noves cooperatives (promoció generalista de l'ESS), a partir del tercer-quart any es planteja canviar cap a una actitud proactiva per detectar necessitats i oportunitats de sectors productius i reproductius -és a dir, anticipar-se i orientar estratègicament on calia impulsar cooperativisme, en lloc de limitar-se a atendre la demanda espontània.19

19 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2018-2019, p. 204-205 (secció "Propostes de futur"): el document constata que "molt pocs" dels projectes acompanyats "un cop iniciada la seva activitat, estableixen relacions intercooperatives amb altres entitats de proximitat i del sector", i presenta un esquema temporal (convocatòries 2016-17 a 2019-20) que distingeix la fase inicial de "promoció generalista de l'ESS: donar resposta a totes les demandes de constitució de noves cooperatives" d'una nova fase, a partir de la convocatòria 2018-19, d'actitud proactiva per detectar necessitats/oportunitats de sectors productius i reproductius, per a fomentar-hi la creació de cooperatives".

C. L'esclat de la pandèmia (2020): el context de sotracs provocats per la pandèmia posa de manifest, paradoxalment, la capacitat de resiliència del moviment cooperatiu quan s'organitza per sectors (transició energètica, habitatge cooperatiu, cures, oficis, economia feminista). Es constatà que la consolidació de projectes i processos en àmbits sectorials concrets era clau per al necessari salt d'escala que havia de fer l'ESS per transformar realment l'economia de la ciutat.[20]

Els fets concrets d'aquesta transició es poden resseguir amb detall: el febrer de 2020, poques setmanes abans del confinament, Coòpolis amplià les dependències del Bloc 8 de Can Batlló amb el servei d'incubació (tres aules i entre vuit i nou espais d'incubació). Un cop decretat l'estat d'alarma, la Direcció General competent arribà a plantejar-se el tancament dels ateneus cooperatius durant els primers deu dies de confinament; la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC) hi reaccionà i n'aconseguí el reconeixement com a servei homologat (assimilable al del SOC), una moratòria dels indicadors d'avaluació i la validació dels formats telemàtics de formació, amb els quals Coòpolis arriba a fer 82 accions formatives virtuals entre l'abril i el novembre de 2020. En paral·lel es consolidà el Grup Motor de la XAC i es constituí formalment l'Àmbit Participat de l'ESS de Barcelona, del qual Coòpolis n'esdevingué membre a primers de 2020, amb l'inici de l'Estratègia ESS2030.

Aquest episodi il·lustra amb dades concretes per què la pandèmia actuà com a catalitzador del gir cap al model de Cercles.[21]

D. El canvi de marc de convocatòria: el pas d'una convocatòria anual dels Ateneus Cooperatius a una convocatòria trianual (2021-2024) facilità l'opció de formalitzar aquest canvi de lògica.

La memòria de l'anualitat 2020-2021 ja recull aquesta transició: Coòpolis comptava amb 16 entitats agregades organitzades entorn de l'Ateneu Cooperatiu pròpiament dit (8 entitats) i de dos cercles emergents, el de Migracions i el de Transició Ecosocial -aquest darrer amb línies pròpies d'energia (Emelcat, Aiguasol), mobilitat (Biciclot) i habitatge (Sostre Cívic, La Dinamo)-, una estructura que en la convocatòria trianual següent (2021-2024) es consolidà i s'amplià en quatre, i després més cercles temàtics. Per tant, ja no es treballava amb nodes de barri com a unitat bàsica, sinó a través dels Cercles (Habitatge cooperatiu, Transició energètica, Transició agroecològica i alimentació, Economies feministes i de les cures, Consum conscient, Migracions i Antiracisme) que, cadascun, havia de territorialitzar la seva pròpia acció.

20 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2020-2021, p. 150 (secció "Conclusions"): el document assenyala que el moviment cooperatiu ha demostrat "una capacitat de resiliència davant el context canviant i sotmès als sotracs de la pandèmia", destacant la consolidació de projectes en àmbits com la transició energètica, l'habitatge cooperatiu, les cures, els oficis i les cooperatives feministes com a clau "pel necessari salt d'escala que ha de fer el sector de l'ESS per transformar de forma significativa la realitat socioeconòmica de la ciutat".

21 Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (2023), retrospectiva històrica interna, p. 75-78, apartat "Anualitat 2019-2020: temps de pandèmia": hi consten el trasllat al Bloc 8 (febrer de 2020), les 82 accions formatives virtuals (abril-novembre de 2020), la reacció de la XAC davant la proposta de tancament dels ateneus i el reconeixement dels ateneus com a servei homologat, la consolidació del Grup Motor de la XAC, i la constitució de l'Àmbit Participat de l'ESS de Barcelona amb l'inici de l'Estratègia ESS2030.

L'articulació del nou model

A partir d'aquest moment s'introduí per primera vegada de manera explícita la idea de territorialitzar l'estratègia sectorial de Coòpolis: l'aposta consistia en treballar simultàniament en dues direccions que confluïen. D'una banda, es mantingué la relació amb les xarxes territorials i agents clau dels barris construïda durant els anys anteriors, tot i que aquesta relació canvià de format per adaptar-se al nou context (en especial, a la virtualitat imposada per la pandèmia) i per conviure amb la lògica sectorial; de l'altra, es treballà amb les entitats de cada sector estratègic per territorialitzar les seves accions a barris i districtes concrets, vinculant-les amb les xarxes territorials ja existents.

Aquest manteniment, adaptat, de la relació territorial es concretà en tres mecanismes:

1. Les taules territorials continuaren convocant-se, ara compartint agenda amb les noves taules sectorials i estratègiques. La memòria 2020-21 recollia la primera taula territorial d'aquella convocatòria, "*Experiències pràctiques d'articulació territorial*" (10 de juny de 2021, en format virtual), amb la participació d'iniciatives vinculades a xarxes locals, pols cooperatius i ecosistemes cooperatius locals.

2. Els nodes territorials i els punts d'atenció als barris seguien actius, com a porta d'entrada territorial (Cooperasec al Poble Sec, Apassos al Guinardó, SSG-Coopera a Sarrià-Sant Gervasi, la Taula Eix Pere IV al Poblenou, entre d'altres), amb accions concretes com l'aportació al Pla de Desenvolupament Econòmic del Districte de Sants-Montjuïc 2021-23, en coordinació amb L'Impuls Cooperatiu de Sants i L'Engranatge de la Marina de la Zona Franca.

3. Es mantingué i s'intensificà la coordinació amb les xarxes de segon nivell (XES, Xarxa d'Ateneus Cooperatius), fins al punt que la pandèmia portà a incrementar la freqüència de les trobades del Grup Motor de la XAC (reunions quinzenals), precisament per no perdre el vincle territorial en un moment en què el contacte presencial als barris resultava més difícil.[22]

Aquest model dual es complementava amb una tasca explícita de no-duplicació i de coordinació amb altres recursos de ciutat (Projectes Singulars, el Comissionat d'Economia Solidària, Barcelona Activa), i amb la incorporació de Coòpolis al grup motor de l'Estratègia Barcelona #ESS2030, aprovada per l'Àmbit Participat de l'ESS el juliol de 2021 i que situà explícitament Coòpolis i el futur Bloc 4 de Can Batlló com un dels projectes de ciutat, juntament amb el compromís d'implementar estratègies territorials per arrelar l'ESS a tots els barris i districtes.[23]

Es tracta, doncs, d'un salt d'escala no només organitzatiu (de nodes a cercles), sinó també polític: Coòpolis deixà de pensar-se només com un equipament que arriba als barris, i comença a pensar-se com una peça de l'estratègia econòmica de tota la ciutat.

22 Memòria Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2020-2021, apartat "Taules territorials, sectorials i estratègiques", p. 31-32: descriu la taula territorial "Experiències pràctiques d'articulació territorial" (10 de juny de 2021) i l'aportació al Pla de Desenvolupament Econòmic de Sants-Montjuïc 2021-2023. Íd., apartat sobre la Xarxa d'Ateneus Cooperatius (XAC), p. 16: explica que "la situació de pandèmia social va portar a que el 2020 s'intensifiquessin les trobades del Grup Motor de la XAC". Document no disponible en línia en el moment de la redacció d'aquest informe.

23 Observatori Coòpolis, Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 (2025), p. 6-8: el Bloc4BCN entra en funcionament el 2024. El pla estableix quatre grans objectius generals: ampliar i diversificar la potència de l'ESS, consolidar les entitats i estructures de l'ESS, impulsar la transició ecosocial des d'un marc d'economia plural i post creixement, i generalitzar l'accés a l'ESS. Disponible en línia: https://www.bcn.coop/wp-content/uploads/2025/10/PlanestrategicCoopolisDigital.pdf

La XAC: territorialitzar l'ESS més enllà de Barcelona

Aquest mateix període (2019-21) és també quan Coòpolis comença a intensificar un vector de territorialització més enllà dels límits de la ciutat: la seva participació a la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya (XAC), el conjunt dels ateneus territorials -14 el 2016, 15 en anys posteriors- que la Generalitat de Catalunya impulsà arreu del país seguint, en part, el model de Coòpolis mateix. Durant els primers deu dies del confinament de 2020, quan la Direcció General competent arribà a plantejar-se el tancament dels ateneus, és precisament la resposta col·lectiva de la XAC la que n'aconsegueix el reconeixement com a servei homologat, la moratòria dels indicadors d'avaluació i la validació dels formats telemàtics de formació.

A partir d'aquell episodi, la XAC es consolidà institucionalment: el 2020 es constituí el seu Grup Motor, del qual Coòpolis en formava part activa, i el 2021 la XAC assumí formalment la Secretaria Tècnica dels ateneus cooperatius, amb una Comissió de Seguiment pròpia. Es tracta, doncs, d'una territorialització d'un altre ordre: Coòpolis com a node d'una xarxa de territorialització de l'ESS a escala de país, que trasllada aprenentatges (nodes, taules, cercles) a la resta d'ateneus i en rep, alhora, suport i legitimació col·lectiva.

Plènaria XAC igualada 2026

2021-23: consolidació per Cercles sectorials i la seva territorialització

Amb l'inici de la convocatòria trianual 2021-24, el model de Cercles sectorials es posa en pràctica de manera plena. Cadascun dels cercles - Cercle de Consum (transició agroecològica i alimentació / consum conscient), Cercle de Migracions i antiracisme, Cercle de Transició Ecosocial (que engloba habitatge cooperatiu i transició energètica), Cercle d'Economies Feministes (economies feministes i de les cures) - desplega la seva pròpia línia de treball i en territorialitza l'acció corresponent.

Patrons de territorialització observats per cercle en aquest període

Cercle	Territorialització i exemples concrets	Font
Transició Ecosocial — Energia	Acompanyament a comunitats energètiques locals constituïdes o en formació a La Bordeta (Sants-Montjuïc, constituïda, 8 persones implicades), Bon Pastor (Sant Andreu), Roquetes (Nou Barris), La Llacuna (Anoia) i Barri Futur (Terrassa). 11 projectes acompanyats el 2021-2022 i 8 noves treballadores inserides en cooperatives proveïdores de serveis a comunitats energètiques.[24]	Memòria Cercle Transició Ecosocial 2021-22
Transició Ecosocial — Habitatge	Acompanyament a grups d'habitatge cooperatiu a Igualada (La Torreta), Barcelona-Poble-sec (La Corrala), Barcelona (L'Eixida, Associació Melrose), Sant Celoni i Barberà del Vallès. Conveni ESAL amb l'Ajuntament de Barcelona: 14 projectes posats en marxa i 555 famílies beneficiàries en sòl públic cedit. [25]	Memòria Cercle Transició Ecosocial 2021-22
Transició Ecosocial — Agroecologia i Alimentació	Cicle de Sobirania Alimentària als barris i diagnosis de comunitats energètiques mapejades per districte (Sarrià-Sant Gervasi, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu, Sants-Montjuïc, Ciutat Vella, Sant Martí, entre d'altres).	Memòria Agroecologia 2021-23 *La diversitat a les comunitats energètiques a Barcelona: diagnosi i reptes*

24 Coòpolis, Memòria del Cercle de Transició Ecosocial 2021-2022 (desembre 2022), apartat 5.2: relació nominal i territorial dels 11 projectes acompanyats. Comunitats energètiques: La Bordeta (Sants-Montjuïc, constituïda, 8 persones implicades), Bon Pastor (Sant Andreu), Roquetes (Nou Barris), La Llacuna (Anoia) i Barri Futur (Terrassa). Habitatge cooperatiu en cessió d'ús: Igualada (La Torreta), Barcelona (Associació Melrose), Sant Celoni (Cohabitatge Baix Montseny), Barberà del Vallès, Poble-sec (La Corrala) i Barcelona (L'Eixida). 8 noves treballadores inserides en cooperatives proveïdores de serveis a comunitats energètiques.

25 Coòpolis, Memòria del Cercle de Transició Ecosocial 2021-2022, apartat 4.3: en el marc del Conveni ESAL signat entre l'Ajuntament de Barcelona i les federacions de cooperatives i fundacions d'habitatge social, s'han posat en marxa 14 projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús i de lloguer assequible, que es convertiran en la llar de 555 famílies i persones en situació de vulnerabilitat.

Cercle	Territorialització i exemples concrets	Font
Habitatge cooperatiu (en convocatòries anteriors a la fusió de cercles)	Diagnosis sobre desigualtats en l'accés a l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, treballades amb La Dinamo Fundació i Quotidiana; participació en trobades estatals i catalanes a La Balma (Poblenou).	Memòria Cercle de Transició Ecosocial 2021-22
Economies Feministes	Transversalització territorial col·laborant amb altres cercles, incorporant col·lectius en situació d'opressió com a proveïdores de serveis als territoris.	Memòria del Cercle d'Economies Feministes 2022-23
Migracions i ESS Antiracista	Territorialització orientada a comunitats de persones (migrades i racialitzades) més que a barris: ancoratges al Raval (Colectic, MigrESS), Gràcia (La Tregua) i Poble-sec (La Raíz), i itinerància de la Fira d'Economia Solidària Migrant i Diversa (Rambla de Sant Antoni el 2022-2023). Dificultat documentada per acompanyar projectes de fora de Barcelona (Igualada, Tarragona, Maresme).	Memòria Cercle de Migracions 2021-22 i 2022-23

Els quatre cercles temàtics operatius durant aquesta etapa —Transició Ecosocial (que integra les línies d'energia i d'habitatge cooperatiu), Agroecologia i Consum, Migracions i ESS Antiracista, i Economies Feministes— territorialitzaven la seva activitat amb una intensitat i una metodologia molt diferents entre si, tal com queda reflectit a les seves pròpies memòries anuals de 2021-22 i 2022-23.

La taula anterior confirma amb dades concretes les diferències que ja s'apuntaven a l'apartat anterior d'aquest informe.

- Energia i habitatge cooperatiu practiquen una territorialització deliberada i cartografiada barri a barri, amb projectes nominals i geolocalitzats.
- Agroecologia i alimentació hi combina diagnosi territorial (mapeig per districte) amb una línia més sectorial.
- Economies Feministes hi arriba de manera transversal, col·laborant amb la resta de cercles més que dissenyant un mapa propi.
- Migracions i ESS Antiracista, en canvi, territorialitza a través de comunitats de persones -allà on viuen o es troben col·lectius migrats i racialitzats- més que a través d'un mapa de barris pròpiament dit, la qual cosa fa que el seu encaix en aquesta taula sigui, per naturalesa, més qualitatiu.

Una territorialització encara desigual

La lectura conjunta d'aquest període mostra que, malgrat l'aposta declarada per la territorialització, el grau de desplegament territorial real sembla haver tingut un impacte diferencial segons el sector -una correlació que aquest informe planteja com a pregunta oberta, no com a conclusió tancada, i que caldria contrastar amb més dades. Alguns sectors (energia, habitatge) han generat diagnosis i mapejos territorials força detallats i sistemàtics, amb projectes nominals i geolocalitzats; d'altres han mantingut un vincle territorial més aviat puntual, basat en la participació en esdeveniments concrets als barris més que en una presència estable.

Una possible hipòtesi explicativa seria que una estructuració professional més consolidada, amb més persones tècniques dedicades i més inversió relativa, afavoriria aquesta articulació territorial més sistemàtica en energia i habitatge. De la mateixa manera, persisteix un patró o inèrcia ja observada en els primers anys: certs districtes (Sants-Montjuïc, com a seu històrica de l'equipament -la memòria d'activitats 2022-23 hi situa el 26,67% dels projectes acompanyats-; Sant Andreu, Nou Barris, Sant Martí, eix Besòs) concentren una relació institucional més consolidada amb Coòpolis, mentre que altres zones de la ciutat hi mantenen vincles més febles o intermitents.[26]

Cal no confondre aquesta relació institucional amb l'activitat cooperativa espontània del territori: com s'ha vist a l'apartat 1, Sant Andreu i Nou Barris eren precisament dels districtes amb menys cooperatives noves per iniciativa pròpia entre 2016 i 2019 -per això Coòpolis hi va apostar activament amb un node-, de manera que una relació consolidada amb Coòpolis no implica necessàriament un ecosistema cooperatiu local igualment consolidat.

26,67%

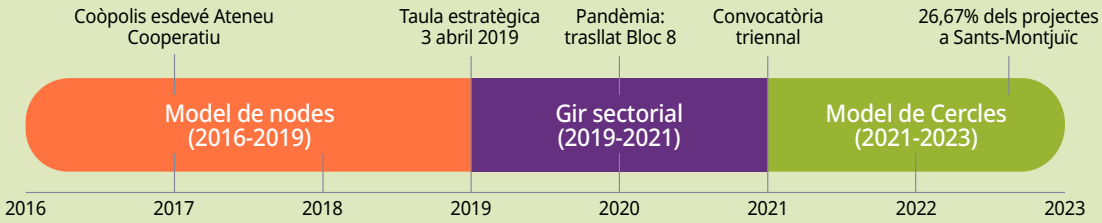
dels projectes acompanyats el 2022-2023 es concentren a Sants-Montjuic

Districtes menys representats: Sarrià-Sant Gervasi i les Corts

Aquest desequilibri és precisament un dels elements que, ja l'any 2023, va començar a justificar la necessitat d'un nou marc més explícit i sistemàtic de territorialització -que es plasmarà en el Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 El procés d'elaboració del pla va transcórrer en paral·lel amb l'entrada en funcionament del Bloc4BCN el 2024 com a node de connexió entre el teixit cooperatiu, les administracions públiques i la ciutat metropolitana.[27]

Síntesi del recorregut 2016-23

En conjunt, el període 2016-2023 mostra una evolució en tres grans moments:

L'evolució del model de territorialització de Coòpolis, 2016-2023. Font: elaboració pròpia a partir de les memòries d'activitats i el Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027.

26 Coòpolis, Memòria d'activitats 2022-2023, apartat de resultats territorials: "A escala territorial, Sants-Montjuïc concentra el 26,67% dels projectes (per la ubicació de l'equipament i la incidència de Cooperasec); els districtes menys representats són Sarrià-Sant Gervasi i les Corts", sobre un total de 135 projectes acompanyats durant 2022-2023.

27 Observatori Coòpolis, Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 (2025): el pla estableix, com a part del primer objectiu general (apartat 4, "Ateneu central"), "promoure la descentralització i l'equilibri territorial" com a línia estratègica per al període 2024-2027. Disponible en línia: https://www.bcn.coop/wp-content/uploads/2025/10/PlanestrategicCoopolisDigital.pdf

- **2016-19**: territorialització basada en la presència de barri, mitjançant nodes territorials i taules territorials/estratègiques, amb l'objectiu de generar pols territorials cooperatius i fer de Coòpolis un instrument de proximitat als districtes de la ciutat.

- **2019-21**: gir -o, més aviat, un nou enfocament que s'hi afegeix- cap a la territorialització de l'estratègia sectorial, motivat per les limitacions del model de nodes per generar ecosistemes sectorials sòlids, l'impacte de la pandèmia, i el nou marc institucional de la convocatòria triennal organitzada en Cercles.

- **2021-23**: consolidació del model de Cercles sectorials, cadascun dels quals territorialitza la seva pròpia línia de treball amb intensitat i metodologies diferents -amb una territorialització deliberada i geolocalitzada barri a barri en energia i habitatge, una combinació de línia territorial i sectorial en agroecologia i consum, i una territorialització orientada a comunitats de persones més que a barris en migracions i economies feministes-, tenint en compte que cada sector té ritmes diferents i està sota les lògiques i influències de la realitat material més enllà de l'ateneu cooperatiu. Es manté, per tant, un desequilibri territorial entre barris i sectors que apunta cap a la necessitat d'un marc més integrat. En paral·lel, aquest període veu com es va formalitzar, el 2022-2023, la integració orgànica de la XES a Coòpolis com a entitat agregada: les Xarxes Locals de la XES van assumir des d'aleshores un paper de canalització bidireccional, traslladant a l'ateneu i als cercles les necessitats i l'activitat de cada barri, i viceversa -una col·laboració que ja existia informalment des d'anys abans, però que a partir d'aquell moment adquirí caràcter estable.

Si es valora el conjunt del període pel seu grau real de territorialització a la ciutat de Barcelona, el balanç és ambivalent. D'una banda, l'abast ha estat ampli des del primer moment: ja el 2016-17 Coòpolis declarava relacions actives amb 21 barris dels 10 districtes de la ciutat, més l'Hospitalet de Llobregat i l'eix Besòs, i aquesta vocació de cobertura total mai no s'ha abandonat formalment al llarg dels tres models successius.

D'altra banda, aquesta amplitud declarada conviu, any rere any, amb una concentració real persistent: Sants-Montjuïc continua sent, ara el 2024-25 (últim curs complet amb dades disponibles), el districte amb més pes (43,6% dels projectes acompanyats -cooperatives i associacions-), mentre Sarrià-Sant Gervasi i les Corts hi resten als marges.

El canvi de model no ha fet que Coòpolis estigui més o menys territorialitzat, sinó que n'ha canviat el significat de la territorialització: el model de nodes (2016-19) territorialitzava per barri; el model sectorial (2019-21) ho va fer sector econòmic amb un desplegament desigual segons el sector (geolocalitzat barri a barri en energia i habitatge, orientat a comunitats de persones -no a barris- en migracions); i el model de Cercles (2021-23) va heretar i intensificà aquesta heterogeneïtat. Es podria dir, doncs, que Coòpolis no ha desenvolupat un procés de territorialització sinó que l'ha redefinit contínuament: cap dels tres models ha aconseguit, per si sol, un equilibri ple entre tots els barris i districtes de la ciutat - desequilibri que, com s'ha vist, és precisament el que el Pla Estratègic 2024-27 es proposa corregir.

Aquest relat històric serveix de base per als apartats següents d'aquest informe, on es contrastarà aquesta evolució amb les previsions i objectius del Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 i amb el grau real de territorialització assolit en l'etapa més recent.

2024: el trasllat al Bloc4BCN

Dos projectes diferents sota un mateix sostre

Abans d'analitzar-ne l'impacte, convé precisar com encaixen Coòpolis i el Bloc4BCN, ja que en el llenguatge quotidià sovint es parla de l'un per l'altre: formalment són projectes diferents, però formen part d'una mateixa aposta política -la del Bloc4BCN com a equipament de ciutat que dona continuïtat, a una escala més gran, al procés que Coòpolis venia impulsant des del 2016.

El Bloc4BCN és un equipament -l'antiga nau de Can Batlló, rehabilitada amb un pressupost de 10,3 milions d'euros i més de 4.500 m^2 de superfície- gestionat per l'Associació Bloc 4, un consorci d'entitats que en són promotores. El projecte arrencà el 2016, es formalitzà institucionalment el 2019 com a compromís conjunt del moviment cooperatiu i les administracions i obrí les portes el març de 2024.[28]

Coòpolis, en canvi, és l'associació d'entitats que gestionen l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona: un dels diversos serveis i entitats que, a partir d'aquell moment, hi van traslladar la seva seu física -juntament amb part dels equips de la FCTC, de la CoopCat, i de Barcelona Activa i l'àrea d'Economia Social de l'Ajuntament.[29]

El 2024, l'edifici allotjava entre 60 i 80 iniciatives econòmiques. La seva gestió fou fruit d'un procés de més de 2 anys i mig de negociacions per encaixar-hi jurídicament totes les parts: l'Ajuntament va descartar cedir l'edifici a una sola entitat, i el camí conclogué l'octubre de 2022 amb la constitució de l'Associació Bloc 4, integrada per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya (FCTC), la Confederació de Cooperatives de Catalunya (CoopCat) i l'Associació Coòpolis. L'associació és la dipositària del conveni de cessió de l'edifici (Acord de Patrimoni Ciutadà) fins al 2030.[30]

Dels 14 serveis que ofereix el Bloc4BCN, Coòpolis en porta a terme quatre -el Punt d'atenció a l'ESS, l'Acompanyament, la Diagnosi de l'ESS i la Intercooperació local-, mentre que els serveis de finançament, formació contínua i detecció de reptes els lidera la FCTC, i els d'internacionalització i digitalització la CoopCat.[31]

---

28 Associació Bloc 4, Informe de gestió 2024, p. 4. La data d'obertura es va posposar diverses vegades: prevista inicialment el juliol de 2023, es va ajornar a l'octubre de 2023 i finalment al març de 2024 (Coòpolis, Memòria d'activitats 2022-2023, p. 28-29).

29 Associació Bloc 4, Informe de gestió 2024 (bloc4.coop): el Bloc4BCN va obrir les portes el març de 2024 amb un 80% d'ocupació a la primera planta; hi acullen la seva seu l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (Coòpolis), part dels equips tècnics de la FCTC i de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, i serveis de Barcelona Activa i de l'àrea d'Economia Social de l'Ajuntament.

30 Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord, "Coòpolis fa la seva assemblea a Badalona..." (2023): durant la fase d'obres es preveia una capacitat d'unes 80 iniciatives. Un cop en funcionament, però, bcn.coop/actualitat anuncia crides d'allotjament amb capacitat per a "fins a 60 iniciatives de l'Economia Social".

31 Associació Bloc 4, Informe de gestió 2024, secció "Serveis", p. 11: dels 14 serveis que ofereix el Bloc4BCN, només quatre són liderats per Coòpolis (Punt d'atenció a l'ESS, Acompanyament, Diagnosi de l'ESS i Intercooperació local); la resta són liderats per la mateixa Associació Bloc 4 (allotjament, cotreball, actes, comunicació, JovESS), la CoopCat (internacionalització, TechBloc4-Digitalització) o la FCTC (accés al finançament, Reptes, Formació contínua de l'ESS). Els serveis de la CoopCat i la FCTC tenen vocació de cobrir tot el territori català, no només Barcelona ciutat.

Alguns apunts sobre l'abast territorial de Coòpolis el 2024

Limitant-nos, doncs, a l'activitat pròpia de Coòpolis la memòria de l'Ateneu 2023-24 ofereix algunes xifres globals: la posada en marxa del nou equipament permet augmentar un 3% els acompanyaments generats i un 8% les hores d'acompanyament respecte d'edicions anteriors.[32]

Disposant del desglossament per districte dels acompanyaments i participants per als anys 2017 a 2025[33], i atès que la fiabilitat dels valors absoluts d'alguns anys no és sòlida, aquest informe treballa amb el pes relatiu de cada districte sobre el total de cada any, una mesura que es manté vàlida encara que el volum absolut d'algun any s'hagi de revisar. Amb aquesta cautela, les dades mostren que Sants-Montjuïc va concentrar el 42% dels acompanyaments a cooperatives l'any 2024 i el 42,7% l'any 2025. Ara bé, aquest pes ja era del 40,9% l'any 2023 -abans, doncs, del trasllat al Bloc4BCN- i havia superat el 47% els anys 2017 i 2021: la concentració territorial a l'entorn de Sants-Montjuïc no sembla, per tant, un efecte específic del nou equipament, sinó la continuïtat d'un patró des dels primers anys de Coòpolis.

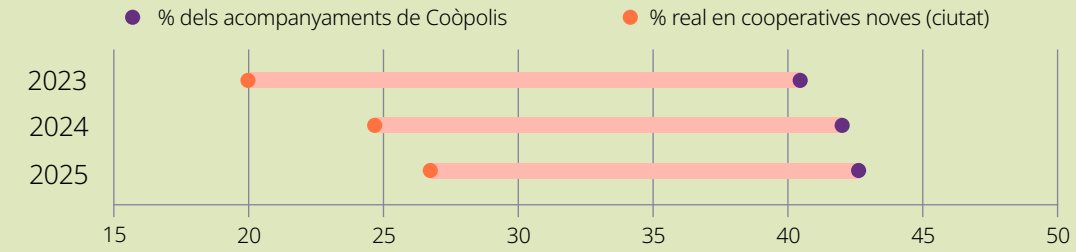
Aquesta lectura és coherent amb el gràfic «Projectes acompanyats per districtes» de la pròpia Memòria 2024-25 de Coòpolis, que documenta igualment un augment recent de la presència a Sants-Montjuïc arran de l'entrada al Bloc4BCN.[34]

Aquesta concentració es pot contrastar, a més, amb una font externa a Coòpolis: el Registre general de cooperatives de la Generalitat de Catalunya permet calcular, per a tota la ciutat i amb independència de qui les acompanyi, quin pes té cada districte en la creació de cooperatives noves any rere any.

Comparant-ho amb el pes de Sants-Montjuïc en els acompanyaments de Coòpolis, la diferència és notable: el 2023 Sants-Montjuïc va generar el 20% de les cooperatives noves de tota la ciutat, però hi va concentrar el 40,9% dels acompanyaments de Coòpolis; el 2024, el 24,4% davant del 42%; el 2025, el 26,9% davant del 42,7%. Coòpolis hi té, doncs, un pes gairebé el doble del que li correspondria si simplement seguís el ritme natural de creació de cooperatives del districte.

En sentit contrari, l'Eixample és cada any el districte que més cooperatives noves genera a tota la ciutat (entre el 15% i el 31%, segons l'any), però només rep entre el 12% i el 22% dels acompanyaments de Coòpolis: és el districte més infrarepresentat respecte al seu pes real en l'ecosistema cooperatiu de la ciutat.[35]

Sants-Montjuïc: pes als acompanyaments de Coòpolis vs. pes real en cooperatives noves

% del total (acompanyaments de Coòpolis a cooperatives vs. pes real en la creació de coooperatives noves a tota la ciutat, 2023-2025. Font: buidatge intern de Coòpolis i Registre general de cooperatives (Generalitat de Catalunya)

32 Coòpolis, "Publiquem la memòria de l'Ateneu 2023-2024" (bcn.coop, desembre de 2024): el 2024 tanca el primer trienni (2021-2024) de la convocatòria d'Ateneus Cooperatius. La posada en marxa del Bloc4BCN ha permès augmentar un 3% els acompanyaments generats i un 8% les hores d'acompanyament respecte d'edicions anteriors.

33 Dades internes de Coòpolis d'acompanyaments, consolidacions i participants, desagregades per districte (anys 2017 a 2026), facilitades directament per l'organització.

34 Coòpolis, Memòria 2024-2025, p. 58, «Projectes acompanyats per districtes»: «Abans de l'entrada al Bloc4BCN hi havia una certa estabilitat en els projectes acompanyats segons el districte. Ara, però, hi ha més presència a Sants-Montjuïc. Aquest efecte era previsible, i per això des de fa 2 anys Coòpolis està treballant per expandir-se territorialment a tota la ciutat de Barcelona.» Font pública que corrobora, amb dades pròpies de Coòpolis, la mateixa tendència identificada al buidatge intern d'acompanyaments per districte.

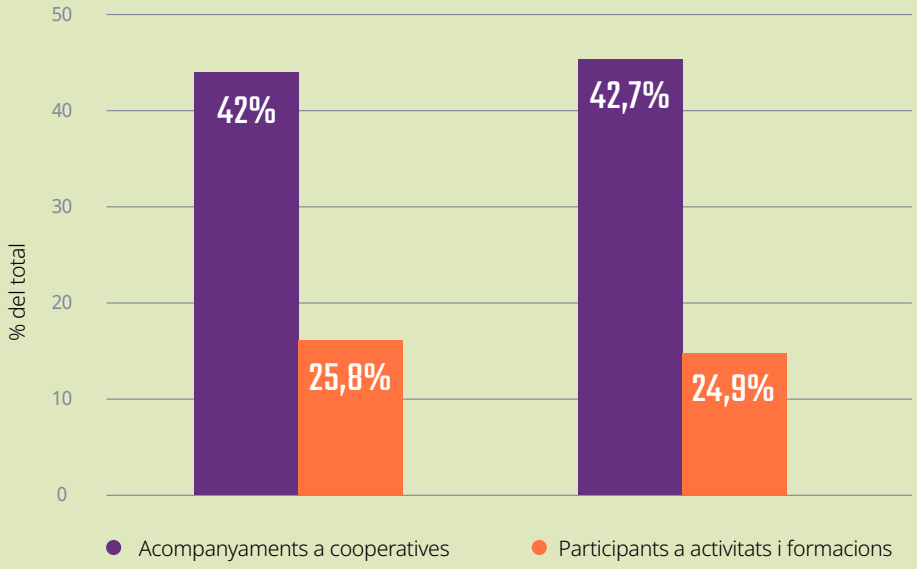
35 Registre general de cooperatives de Catalunya (Generalitat de Catalunya), cooperatives amb domicili a Barcelona ciutat, desagregades per districte i any d'inscripció (2019-2025).

Per separat, el mateix buidatge intern permet mirar-ho també des dels participants -les persones que assisteixen a formacions i activitats de Coòpolis, comptades per any natural des de 2018.

Aquí el patró és molt més moderat: Sants-Montjuïc hi concentra el 25,8% l'any 2024 i el 24,9% l'any 2025, gairebé la meitat del pes que té als acompanyaments a cooperatives (42%-42,7%) [36]. La resta de districtes hi tenen un pes molt més repartit -l'Eixample al voltant del 14%, Sant Martí i Gràcia entre el 9% i l'11%.

És a dir, si es mira qui rep acompanyament directe a un projecte, Sants-Montjuïc és el districte on Coòpolis té més impacte. Però si es mira qui participa en activitats formatives, la distribució és molt més equilibrada pel conjunt de la ciutat.

Dos indicadors, dos graus de concentració a Sants-Montjuïc

Dos indicadors, dos graus de concentració a Sants-Montjuïc: acompanyaments a cooperatives vs. participants a activitats i formacions, 2024-2025. Font: buidatge intern de Coòpolis.

36 Dades internes de Coòpolis, taula "Participants segons districte" (anys naturals 2018-2025), facilitades directament per l'organització. A diferència de la taula d'acompanyaments, aquesta ja ve desagregada per any natural, no per períodes de dos anys.

2025: de créixer a consolidar

Un cop finalitzat el trasllat i la ubicació al nou equipament, al llarg del 2025 es va evidenciar un canvi de paradigma respecte a les funcions i enfocament de Coòpolis, de posar el focus en acompanyar la creació de noves cooperatives a acompanyar-les per garantir-ne la sostenibilitat i la consolidació. Coòpolis assessorà 179 projectes durant l'any, amb un increment significatiu de les hores d'assessorament respecte d'anys anteriors, consolidant l'acompanyament a la sostenibilitat com a principal focus de la intervenció.[37]

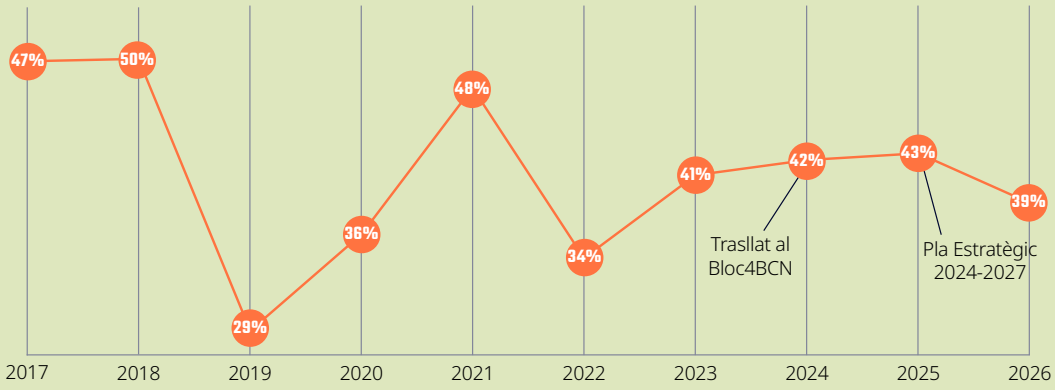
Omplir el Bloc4 i territorialitzar-se

L'obertura del Bloc4BCN el març de 2024 ha marcat una nova etapa per a Coòpolis, esdevenint una infraestructura de referència per a l'impuls del cooperativisme a escala de ciutat i de país. Aquest salt planteja un repte estratègic: com fer que els recursos i les capacitats que concentra l'equipament contribueixin a ampliar i enfortir l'economia social i solidària als diferents barris de Barcelona.

La distribució dels acompanyaments continua mostrant un pes destacat de Sants-Montjuïc, que respon a una trajectòria anterior a l'obertura del Bloc4BCN. Aquesta continuïtat assenyala la necessitat de reforçar l'abast territorial de Coòpolis, però no permet atribuir a l'equipament l'origen de la concentració. Tampoc els acompanyaments, per si sols, expliquen el conjunt de la vinculació de l'Ateneu amb els barris, que inclou el treball amb xarxes locals, organitzacions veïnals i projectes comunitaris.

La qüestió de fons és com articular una infraestructura central amb un teixit cooperatiu i comunitari distribuït i amb capacitat de decisió pròpia. El treball amb les xarxes locals de la XES, l'impuls de projectes arrelats als barris i la recerca de l'Observatori sobre economia plural ofereixen vies per avançar en aquesta direcció. El repte és convertir aquestes relacions en una estratègia compartida que amplïi l'accés als recursos, reforci l'organització col·lectiva i estengui la democràcia econòmica al conjunt de la ciutat.

El pes de Sants-Montjuïc sobre el total d'acompanyaments a cooperatives, 2016-2026

2016-17 i 2017-18: N molt baixa (4 i 8 cooperatives en total) llegir amb cautela. 2025-26: curs parcial (dades fins al moment d'extracció). Font: buidatge intern de coòpolis

Evolució del pes de Sants-Montjuïc en els acompanyaments de Coòpolis a cooperatives, 2016-2026 (2017-2018: mostra reduïda; 2025-2026: any en curs, dada parcial). Font: buidatge intern de Coòpolis.

37 Coòpolis, "Coòpolis impulsa un salt d'escala de l'ESS" (bcn.coop, presentació de la Memòria 2025): el repte deixa de ser només crear noves cooperatives per centrar-se en garantir la sostenibilitat de les existents; Coòpolis ha acompanyat 179 projectes el 2025, amb un increment significatiu de les hores d'assessorament.

Tanmateix, aquesta concentració entorn de l'equipament conviu, el mateix 2025, amb un exemple del patró contrari.

La Xarxa de Comunitats Energètiques de Barcelona exemplifica una territorialització construïda a partir del teixit organitzat dels barris. Les iniciatives que la integren s'arrelen en trajectòries veïnals i cooperatives prèvies: la comunitat energètica de Bon Pastor continua una feina veïnal en eficiència energètica activa des del 2014; la de Nou Barris s'articula amb la Comunalitat Urbana de Nou Barris i l'Associació de Veïns i Veïnes de la Prosperitat; la de Poblenou parteix de la seva pròpia Associació de Veïns i Veïnes; i la del Guinardó s'arrela en la cooperativa cultural Rocaguinarda, totes elles actives al barri abans que la Xarxa les interconnectés.[38] L'aportació de Coòpolis i també de la FAVB consisteix a connectar aquestes experiències i reforçar-ne la capacitat d'acció conjunta. Aquesta articulació permet vincular l'organització de proximitat amb una aposta de ciutat per la democratització de l'energia.

La feina de l'Observatori de Coòpolis en l'àmbit de l'economia plural: els informes «Fent Economia Plural. 10 casos rellevants de relacions público-cooperatives-comunitàries» i «L'economia que el PIB oculta» (2024) documenten i posen en valor desenes de projectes territorialitzats arreu de la ciutat, més enllà dels que Coòpolis acompanya directament. En col·laboració amb la XES Barcelona, que exerceix un doble paper de territorialització: com a interlocutora de segon nivell de l'ateneu, i com a impulsora directa de Xarxes Locals d'ESS pròpies (Sant Andreu, Poble-sec, Poblenou, Sants, Ciutat Vella, entre d'altres), que difonen i donen suport a l'activitat de l'ateneu barri a barri.

Aquestes experiències mostren que la territorialització de Coòpolis s'ha de valorar també per la qualitat de les relacions que construeix i per la capacitat de reforçar processos col·lectius als barris. La distribució dels acompanyaments és un indicador necessari, però insuficient per copsar aquesta dimensió. El repte és articular els recursos del Bloc4BCN amb les xarxes territorials perquè contribueixin a consolidar un teixit econòmic amb arrelament, autonomia i capacitat de transformar la ciutat.

El Pla Estratègic de Coòpolis 2024-27

El Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027,[39] elaborat per l'Observatori de Coòpolis el 2025, estableix un marc compartit per orientar l'activitat de l'Ateneu en aquesta nova etapa. Fixa quatre grans objectius: ampliar i diversificar l'economia social i solidària, consolidar-ne les estructures, impulsar la transició ecosocial i generalitzar-ne l'accés, especialment entre els col·lectius històricament exclosos. Aquests objectius es despleguen incorporant les línies estratègiques dels cercles: economies feministes, l'antiracisme, els drets a l'habitatge i a l'energia i la sobirania alimentària.

El pla es pot llegir en relació amb els aprenentatges i les tensions del recorregut iniciat el 2016: el treball de proximitat als barris, el desenvolupament d'estratègies sectorials i les diferents capacitats d'articulació territorial dels cercles. Aquesta trajectòria posa sobre la taula la necessitat de donar coherència al conjunt de l'actuació de Coòpolis i de reforçar la connexió entre sectors, territoris i àmbits de treball.

Des d'aquesta perspectiva, el repte és fer de la territorialització una responsabilitat compartida de tot l'Ateneu, amb la voluntat d'establir objectius, recursos i mecanismes de coordinació que li donin continuïtat. Això implica vincular la consolidació de les estructures cooperatives amb l'ampliació de la seva base social i territorial, perquè l'ESS esdevingui una eina de democràcia econòmica accessible al conjunt de les classes populars de la ciutat.

---

38 Alejandra Durán Castellanos (CICrA Justícia Ambiental), amb el suport de BATEC-Pol Cooperatiu per a la Transició Energètica, La diversitat a les comunitats energètiques a Barcelona: diagnosi i reptes (febrer de 2025): la comunitat energètica de Bon Pastor es basa en una feina veïnal en eficiència i estalvi energètic «activa des de l'any 2014»; les aliances de barri de les comunitats energètiques de Nou Barris (Comunalitat Urbana de Nou Barris, Associació de Veïns i Veïnes de la Prosperitat), Poblenou (Associació de Veïns i Veïnes del Poblenou) i Guinardó (cooperativa cultural Rocaguinarda) es documenten a l'apartat 4.1.2 del mateix informe.

39 Observatori Coòpolis, Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027: el document i fixa quatre grans objectius (ampliar i diversificar l'ESS, consolidar-ne les estructures, impulsar la transició ecosocial i generalitzar-ne l'accés) amb línies transversals d'economies feministes, antiracisme, dret a l'habitatge i energia, i sobirania alimentària.

La territorialització efectiva al 2025: energia, habitatge i extensió de barri

Pel que fa als resultats concrets, la Memòria 2025 documenta dos avenços territorials específics, tots dos en la línia de Transició Ecosocial que ja apareixia com la més consolidada en termes territorials a l'apartat 4 d'aquest informe.

En primer lloc, la Xarxa de Comunitats Energètiques de Barcelona, impulsada conjuntament amb la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB), connecta ja una desena de grups motors barrials en diferents fases de desenvolupament, permetent passar d'iniciatives aïllades a una interlocució col·lectiva i estable amb les administracions.[40] En segon lloc, i de manera més general, durant el 2025 Coòpolis va treballar explícitament per «estendre l'activitat a nous districtes i reforçar xarxes locals, especialment en barris amb gran potencial cooperatiu com Sant Martí, Nou Barris o Sant Andreu», un procés que implica «redistribuir recursos i infraestructures» i no només descentralitzar activitats puntuals.[41]

L'aposta que recull la Memòria 2025 per redistribuir recursos i infraestructures amplia l'horitzó de la territorialització. Si en el període 2016-2019 els nodes territorials se centraven sobretot en la sensibilització, l'atenció inicial i el mapeig, ara es planteja reforçar les condicions que permeten sostenir l'activitat econòmica col·lectiva als barris. Aquesta orientació es pot vincular amb les col·laboracions públic-cooperatives-comunitàries que proposa l'informe *Barcelona Economia Plural. Una ciutat al servei de les necessitats col·lectives*: articular institucions públiques, ESS i teixit comunitari per donar resposta a necessitats com l'alimentació, l'habitatge i l'energia.[42]

Les dades de participació en activitats i formacions encara no permeten constatar una ampliació territorial sostinguda. Entre el 2024 i el 2025 va disminuir el pes relatiu de Nou Barris i Sant Andreu, mentre que Sant Martí manté una presència força estable. La sèrie des del 2018 mostra, però, oscil·lacions que impedeixen interpretar aquesta davallada com una tendència continuada.[43]

El repte és, per tant, concretar aquesta ambició territorial i disposar d'eines per valorar-ne els resultats. A més de la distribució de participants i acompanyaments, cal observar quins recursos arriben als barris, quines aliances es consoliden i quina capacitat de decisió i d'organització econòmica guanya el teixit local.

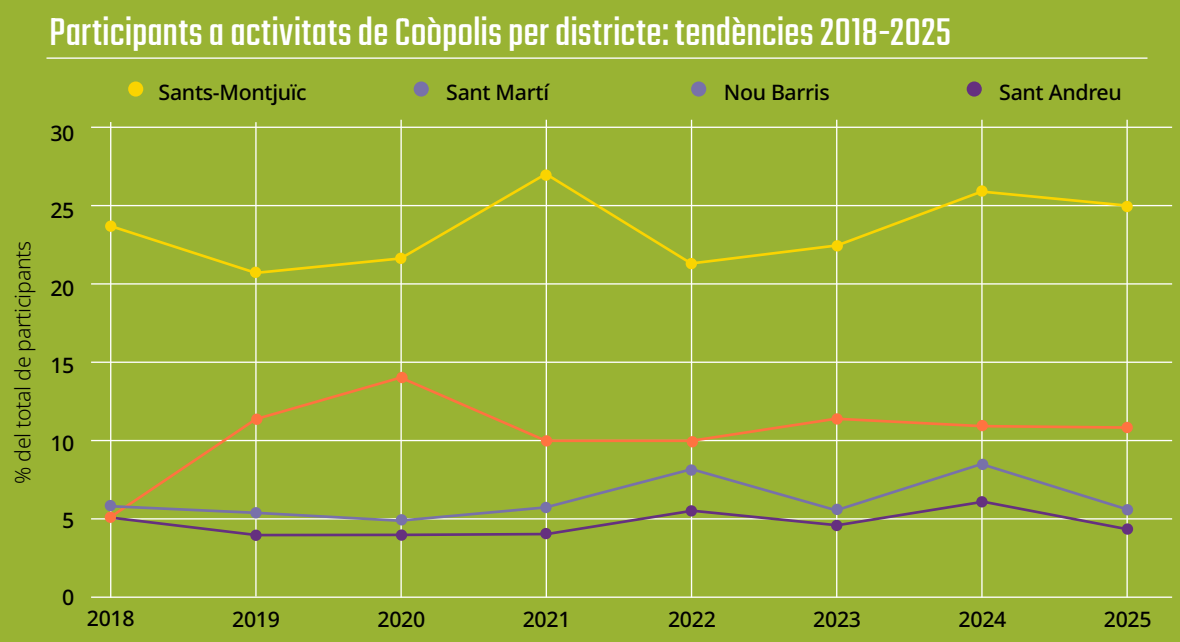

40 Coòpolis, "Coòpolis impulsa un salt d'escala de l'ESS" (2025): la Xarxa de Comunitats Energètiques de Barcelona, impulsada conjuntament amb la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB), connecta ja una desena de grups motors en diferents fases de desenvolupament, permetent passar d'iniciatives aïllades a una interlocució col·lectiva amb les administracions.

41 Coòpolis, "Coòpolis impulsa un salt d'escala de l'ESS" (2025): "Durant el 2025 s'ha treballat per estendre l'activitat a nous districtes i reforçar xarxes locals, especialment en barris amb gran potencial cooperatiu com Sant Martí, Nou Barris o Sant Andreu", en un procés que implica "redistribuir recursos i infraestructures" i no només descentralitzar activitats.

42 Observatori de Coòpolis, *Barcelona Economia Plural. Una ciutat al servei de les necessitats col·lectives* (2025), esmentat a la Memòria 2024-2025 de Coòpolis, p. 45.

43 Dades internes de Coòpolis, taula «Participants segons districte», anys naturals 2018-2025. Percentatges calculats sobre el total de participants de cada any.

Font: dades internes de Coòpolis, taula "Participants segons districte" (percentatges sobre el total de cada any). Participants a activitats i formacions de Coòpolis per districte: tendències 2018-2025. Font: buidatge intern de Coòpolis

Altres indicis de territorialització i participació

L'activitat pública de Coòpolis durant aquest període inclou altres iniciatives amb component territorial o comunitari que mereixen un esment especial:[44]

1. La Fira d'Economia Solidària Migrant i Diversa -organitzada des del 2019-, amb la participació de més de 100 projectes de tot el territori català, com a aposta de Coòpolis pel reconeixement del potencial transformador de les iniciatives impulsades per persones migrades i/o racialitzades.

2. El recull de pràctiques transformadores de l'Economia Social i Solidària 2022-23, amb un total de 30 iniciatives i projectes destacats pels diferents cercles de Coòpolis pel seu impacte (vegeu el catàleg complet a bcn.coop/bones-practiques).[45]

3. La IX convocatòria dels Premis Micaela Chalmeta (2024), que reconeix i impulsa la creació de cooperatives amb criteris transformadors: dels tres projectes guanyadors, dos tenen seu al districte de Sants-Montjuïc (Alétheia i Otras Narrativas) i el tercer (Unió de Segones Oportunitats) és a Badalona, fora de Barcelona ciutat (l'edició analitzada aquí és la corresponent a aquest bienni 2024-2025; per a la distribució per districtes dels guanyadors de 2017 a 2019, vegeu l'apartat 2).[46]

4. La Setmana de l'Energia Cooperativa, celebrada per segon any consecutiu el juny de 2025 al Bloc4BCN, amb sessions sobre eines i recursos per a comunitats energètiques i col·laboració públic-cooperativa.

44 Dada procedent de fonts secundàries (bcn.coop/actualitat, recull de notícies 2024-2025): Fira d'Economia Solidària Migrant i Diversa amb més de 100 projectes participants; recull de pràctiques transformadores de l'ESS 2022-2023 amb 30 iniciatives; IX convocatòria dels Premis Micaela Chalmeta (2024); Setmana de l'Energia Cooperativa al Bloc4BCN (2a edició, juny de 2025). No s'han pogut consultar en accés obert les memòries específiques dels cercles de Migracions i Economies Feministes per a 2023-2024 i 2024-2025 que permetrien quantificar-ne l'abast territorial amb el mateix detall que el cercle de Transició Ecosocial.

45 No s'ha localitzat un desglossament oficial per districte d'aquestes 30 iniciatives. El catàleg públic complet (bcn.coop/practiques-transformadores-2023) enumera més de 60 pràctiques transformadores sense identificar sistemàticament la seva ubicació barri a barri.

46 La IX convocatòria (2024) va premiar tres projectes: Alétheia, Cooperativa per a la Prevenció del Suïcidi, SCCL (bcn.coop, "Tres nous projectes premiats als Micaela Chalmeta...", 7 d'octubre de 2024). L'article de Coòpolis no especifica el barri de cap de les tres guanyadores; s'ha confirmat per fonts externes: Alétheia té el domicili social a c/ Premià 15, al barri de Sants (nomenclàtor de carrers, Ajuntament de Barcelona: Carrer de Premià, Districte Sants-Montjuïc, Barri Sants); Otras Narrativas disposa d'un espai de treball al Bloc4BCN, a Sants, i hi lidera el projecte «Teixim Barris en Sants-Montjuic» (otrasnarrativas.org); la Unió de Segones Oportunitats té la seu a Badalona (xarxes socials de l'entitat), fora de Barcelona ciutat i, per tant, no computable per districte. Dos dels tres guanyadors del 2024, doncs, tenen seu al mateix districte -Sants-Montjuïc- que concentra la resta de l'activitat de Coòpolis documentada en aquest informe.

Síntesi dels canvis en els últims anys 2023-25

Comparant aquest període amb el relat 2016-2023 reconstruït als apartats anteriors, es poden identificar tres canvis estructurals:

I. **De l'equipament propi a la infraestructura compartida**: Coòpolis va deixar de gestionar un espai exclusiu (la seu històrica a Can Batlló) per esdevenir un node dins d'una infraestructura de ciutat compartida amb la FCTC, la CoopCat, Barcelona Activa i l'Ajuntament -el Bloc4BCN-, amb les oportunitats d'escala i els reptes de coordinació que això comporta.

II. **De la promoció quantitativa a la consolidació qualitativa**: el focus es desplaça de comptar noves cooperatives constituïdes a garantir que les existents sobrevisquin i creixin, un gir equivalent al que aquest informe documentava per al període 2019-21 (apartat 3 d'aquest document), però ara aplicat al conjunt de l'ecosistema i no només al model de nodes.

III. **De la territorialització desigual per cercles a un eix estratègic explícit**: el Pla Estratègic 2024-27 incorpora la dimensió territorial com a línia pròpia de treball per a tots els cercles i àrees, en resposta directa al desequilibri detectat el 2023; tanmateix, l'evidència documental disponible per valorar si aquest objectiu s'ha traduït en accions reals i quantificades és, a 2025, encara desigual entre sectors -sòlida en energia i habitatge, feble en migracions i economies feministes. La XES hi contribueix com un dels vectors de territorialització més transversals de tot el període: com a interlocutora de segon nivell des dels inicis, com a impulsora de Xarxes Locals d'ESS pròpies a diversos barris, i des del 2022-2023, com a entitat agregada de la mateixa Coòpolis (vegeu l'apartat 4).

Altres vies possibles per aprofundir la territorialització

A partir del recorregut i dels buits que documenta aquest informe, es poden apuntar algunes vies de treball per continuar aprofundint la territorialització de l'ateneu més enllà del que ja recull el Pla Estratègic 2024-2027. Es presenten aquí com una primera aportació d'aquest informe a la pregunta: *com ampliem l'impacte territorial de Coòpolis?*

1. Consolidar la XES i les seves Xarxes Locals com a canal estable de territorialització de barri, especialment als districtes on Coòpolis té avui menys presència directa (Sarrià-Sant Gervasi, les Corts, Horta-Guinardó).

2. Dissenyar un punt d'atenció itinerant que apropi Coòpolis a diferents espais de trobada comunitaris i de l'ESS dels Districtes de la Ciutat.

3. Establir un canal de comunicació estable amb les Comunalitats de la Ciutat per tal de treballar conjuntament en aquells sectors i territoris on es detectin possibilitats estratègiques.

4. Orientar activitats als districtes amb menys pes relatiu (Sarrià-Sant Gervasi, les Corts) en lloc de programar la majoria de les activitats al Bloc4BCN, per corregir el desequilibri sense necessàriament reduir l'activitat a Sants-Montjuïc.

5. Construir un conjunt d'indicadors de territorialització comuns a tots els cercles i àrees -no només energia i habitatge-, per poder-ne comparar l'evolució d'any en any.

Fins aquí, doncs, el relat es basa en l'evidència documental disponible a les memòries d'activitats i als documents estratègics de Coòpolis consultats per aquest informe.

Nota metodològica sobre les fonts

Les dades i xifres d'aquest informe procedeixen de fonts diferents per a cadascun dels dos períodes que cobreix, detallades tot seguit per separat: memòries d'activitats i documents interns de Coòpolis per al relat 2016-2023 (apartats 1 a 4), i un ventall més ampli de fonts -memòries, informes externs i un buidatge de dades intern- per al període 2024-2025 (apartats 5 a 7). Una única llista de recomanacions pendents, al final d'aquesta nota, reuneix els punts encara oberts dels dos períodes.

Fonts per al període 2016-2023

Les dades i xifres incorporades en aquest informe procedeixen de les memòries d'activitats anuals de Coòpolis, publicades en el seu moment a bcn.coop, les memòries generals de l'Ateneu Cooperatiu 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2020-2021, 2021-2022 i 2022-2023, i les memòries específiques dels Cercles de Migracions i ESS Antiracista, Economies Feministes, Transició Ecosocial (energia i habitatge) i Agroecologia/Consum per a les anualitats 2021-2022 i 2022-2023— i del Pla Estratègic de Coòpolis 2024-2027 (Observatori Coòpolis, 2025). S'hi ha afegit, a més, la retrospectiva històrica interna Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (2023), un document de 402 pàgines que cobreix el període 2011-2024, fet servir sobretot per completar l'anualitat 2019-2020 i per contrastar dades del període anterior a 2016.

La memòria d'activitats específica de l'anualitat 2019-2020 és l'única d'aquest període que no forma part de l'arxiu consultat per aquest informe. Això no obstant, el relat d'aquell any no queda completament buit: la retrospectiva històrica interna Coòpolis i l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona (2023) sí que reconstrueix l'anualitat 2019-2020 amb detall i pàgines citades, i és la font que s'ha fet servir a l'apartat 3 per completar aquest tram (vegeu la nota corresponent). El buit real es limita, doncs, a les xifres i als indicadors propis de la memòria d'activitats d'aquell exercici concret, no al relat general de l'any -que sí es pot reconstruir amb una altra font-, la qual cosa matisa, sense eliminar-la del tot, la importància d'aquesta llacuna dins el conjunt del relat 2016-2023.

S'ha incorporat com a font addicional el lloc web institucional de Coòpolis, bcn.coop, en concret les pàgines "Sobre Coòpolis" (https://www.bcn.coop/sobre-coopolis/) i "Història" (https://www.bcn.coop/historia/), consultades el 19 d'agost de 2026. Aquesta font s'ha fet servir amb dos objectius: (1) incorporar dades sobre el període 2011-2016 que no apareixen a cap memòria d'activitats revisada, perquè aquestes cobreixen únicament el període 2016-2023 (vegeu el paràgraf corresponent a l'apartat 1); i (2) contrastar el relat de les memòries i del Pla Estratègic amb el relat públic actual de Coòpolis.

Fonts per al període 2024-2025

Les dades d'aquesta segona part procedeixen de set fonts: la memòria de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona 2023-2024 (resum publicat a bcn.coop, desembre de 2024), l'Informe de gestió 2024 de l'Associació Bloc 4 (bloc4.coop), la presentació de la Memòria 2025 de Coòpolis ("Coòpolis impulsa un salt d'escala de l'ESS", bcn.coop), la Memòria 2024-2025 de Coòpolis (document complet, amb el capítol "Coòpolis en números" i les dades de territorialització que hi apareixen), un buidatge de dades internes de Coòpolis d'acompanyaments, consolidacions i participants desagregades per districte, facilitat directament per l'organització, el Registre general de cooperatives de la Generalitat de Catalunya, utilitzat com a font externa per calcular el pes de cada districte en la creació de cooperatives de tota la ciutat, amb independència de Coòpolis, i l'informe extern. La diversitat a les comunitats energètiques a Barcelona: diagnosi i reptes (Alejandra Durán Castellanos / CICrA Justícia Ambiental, amb el suport de BATEC, febrer de 2025), utilitzat per documentar l'origen barrial previ de les comunitats energètiques

que la Xarxa de Comunitats Energètiques de Barcelona interconnecta: els acompanyaments i les consolidacions es reporten per períodes de dos anys naturals (anys 2017 a 2026, amb la convenció explicada tot seguit), mentre que els participants ja venen desagregats per any natural (2018 a 2025). Els períodes de dos anys naturals d'aquest buidatge intern (per exemple, "2023-2024") s'atribueixen en aquest informe al seu segon any (2024, en l'exemple): és una convenció de simplificació per poder-los comparar amb dades per any natural, no la confirmació de quin any concentra realment l'activitat comptada. La Memòria 2024-2025, en ser una font pública, s'utilitza preferentment per corroborar les xifres del buidatge intern allà on totes dues coincideixen. Sobre aquesta darrera font, els valors absoluts d'alguns anys (encara per concretar quins) podrien no ser fiables; per aquest motiu l'informe hi treballa únicament amb les proporcions per districte sobre el total de cada any, no amb els valors absoluts, fins que es confirmi l'abast exacte de la incidència. No s'ha pogut consultar en accés obert el text complet de la memòria de l'Ateneu 2023-2024 (document PDF de mida elevada) ni les memòries específiques per cercle de 2023-2024 i 2024-2025. A més, dues fonts secundàries donen xifres diferents per a la capacitat d'allotjament del Bloc4BCN (80 iniciatives en la previsió d'obres de 2023, 60 en les crides d'allotjament ja operatives).

10 ANYS
coòpolis